

RESİM SANATINDA CİNSEL BİR META OLARAK KADIN BEDENİ OLGUSU

Woman Body as Sexual Meta in Painting Art

Kader Aydın Özel¹, Serkan İlden²

Makale Bilgisi	Özet
<i>Araştırma Makalesi</i> <i>Gönderilme:</i> 26 Temmuz 2023 <i>Kabul:</i> 9 Ağustos 2023 <i>Anahtar kelimeler:</i> Cinsel Meta, Kadın Bedeni, Olgu, Resim, Sanat	Bu çalışmada, kadın bedeninin resim sanatı bağlamında metalaşması önde gelen sanatçılar ve eserleri üzerinden incelenmiştir. Modern sanat sürecinde ve sonrasında gerçekleşen gelişmeler, ekonomik, sosyolojik, teknolojik, toplumsal ve kültürel yeni oluşumları beraberinde getirmiştir. Bu yeni oluşumlar, sanat ve kadın bedeni ekseninde de gerçekleşmiş ve sanatçılar ile sanat alıcısı-izleyicisinin talepleri/yeni deneyimler tatma isteğinden kaynaklanmıştır. Sanatçılar bireyselleşmiş ve özgürleşerek kendi iç dinamiklerini çalışmalarına büyük bir heyecan ve haz duyarak aktarmışlardır. Sanatta pek çok imge ve olgu ile karşılaşmaktadır. Bu imge ve olgular arasında sanata malzeme olmuş önemli unsurlardan biri insan bedenidir. İnsan tasvirinde ilk sırayı kadın bedeni alırken günlük hayatta olduğu gibi, sanatta da her iki cinsiyet tarafından seyri haz uyandıran unsur olmuştur. Kadın bedeni erkeğin cinsel hazlarına hitap eden imge, kadınlarda ise ideal olan kadın standardına benzeme ve imrenilesi bir ütopya olması bakımından yüzyıllar boyu süregelmiştir. Sanatın önemli bir parçası olan kadın bedeninin, cinsel bir metaya dönüşmesinin değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda literatür taraması yapılarak sanatta cinsel bir meta olarak kadın bedeni irdelenmiştir.
Article Information	Abstract
<i>Research Article</i> <i>Received:</i> July 26, 2023 <i>Accepted:</i> August 9, 2023 <i>Keywords:</i> Art, Fact, Painting, Sexual Meta, Woman Body	In this research, the commodification of the female body in the context of painting is examined through leading artists and their works. The developments that took place in the process of modern art and after it brought about new economic, sociological, technological, social and cultural formations. These new formations also took place on the axis of art and the female body and resulted from the demands/desire to taste new experiences of the artists and the art buyer-viewer. Artists became individualized and liberated and transferred their inner dynamics to their work with great excitement and pleasure. Many images and phenomena are encountered in art. Among these images and phenomena, one of the important elements that became the material of art is the human body. While the female body takes the first place in human depiction, it has become an element that brings pleasure to both genders in art as in daily life. The image of the female body appealing to the sexual pleasures of men, the ideal of women in terms of resembling the female standard and being an enviable utopia has continued for centuries. It is thought that the transformation of the female body, which is an important part of art, into a sexual commodity should be evaluated. In this context, the female body as a sexual commodity in art was examined by making a literature review.

Kaynak/Cite: Aydın Özel, K. & İlden, S. (2023). Resim sanatında cinsel bir meta olarak kadın bedeni olgusu. *Lokum Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(2), 204-214.

 iThenticate
İntihal / Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve yayın öncesi intihal taraması yapılmıştır. / This article has been reviewed by at least two reviewers and has been checked for plagiarism before publication.

Copyright © Published by Karabuk University, Karabük, TÜRKİYE

¹ Doktora Öğrencisi, Kastamonu Üniversitesi, kaderaydin0107@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9141-2737

² Prof., Kastamonu Üniversitesi, serkanilden@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9347-3733

GİRİŞ

Bu çalışma geçmişten günümüze kadın bedeni temelli yapılan seçilmiş resim sanatı eserleri üzerinden değerlendirmeler yapmayı amaçlamaktadır. Sanatsal bağlamda ele alınan kadın bedeni örnekleri günümüz dünyasında meta olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma, geleneksel sanatın sıradanlığından günümüz sanat anlayışında kadın bedeninin doğrudan resim sanatının malzemesi olduğu varsayımı üzerinden yürütülmüş (Muraz ve Dokak, 2019, s.1).

Çalışmanın problemi, kadın bedeninin cinsel bir meta olarak sanat malzemesine dönüşümü olarak belirtilebilir. Sanat tarihi sürecinin başlarında kadın bedeni günlük/sıradanken sonraları bu olgularından sıyrılarak güçlü anlatımlarla önemli yapıtlarda yer almıştır. İçinde bir amaç barındırmayan, yeni bir üslup oluşturmayan, biricik olmayan ve resimsel temsil niteliği taşımayarak resmedilen kadın bedeni, ilk dönemlerde sanat eseri sayılmamış ve sergi salonlarında bu eserlere yer verilmemiştir. Kusursuz olmayan ve bir asilzadeye ait olmayan her beden resmedilmeye değer bulunmamıştır. Dini çevrelerin baskısı altında yalnızca Meryem Ana, Magdalenalı Meryem gibi kutsal kadınlar resim sanatına konu olurken, eski yunanda kusursuz ölçülere sahip olan kadın bedeni resmedilmiştir. Rönesans sürecinde pürüzsüz, sağlıklı ve beyaz kadın bedeni ilgi görürken modern sanat sürecinde bu arayışlar yerini dışavurumcu üsluplara bırakmıştır. Modern sonrası süreçte ise yine ikonlaşmış, kusursuza yakın beden temsilleri ilgi görmüştür. Günümüzde ise kadın bedeni her üsluptan biraz etkilenecek karmaşık bir düzen içerisinde resmedilmektedir. Çoğunluğu dışavurumcu eylemler sergileyen bu kadın bedeni analizleri yerini zamanla performans sanatına bırakmıştır denilebilir. Şu hâlde kadın bedeninin her dönemde resim sanatının ana imgesi olduğu bir gerçekliktir.

YÖNTEM

Günlük hayatta olduğu gibi sanatın pek çok alanında da karşılaşılan kadın bedeninin nasıl güçlü bir sanatsal imge olduğunu, nedenlerini ve üslupsal yansımalarını açıklama-yorumlama amaçlanmıştır.

Sanatın başlangıcından bu yana gerçekleşmekte olan kadın bedeni uygulamalarını belli başlı resimler ışığında değerlendirmenin, resim sanatında kadın olgusunu anlama noktasına ışık tutması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmanın yöntemi tarama modelidir. Araştırmada, bir kavram olarak sanatta cinsel bir meta olarak kadın bedeni olgusu konusunda mevcut kaynaklar taranarak, resim sanatı sürecinde kadın bedeni ve cinsel meta gibi konular incelenerek elde edilen veriler araştırmanın amacı doğrultusunda yorumlanarak sonuca varılmaya çalışılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Kadın Bedeni

Beden kavramı kelime anlamı olarak deri ile sınırlandırılmış vücut bütünü olarak tanımlanmaktadır. TDK (2023) ise bu kavramı “İnsan ve hayvan vücudunda baş, kol ve bacaklar dışında kalan bölüm; gövde” olarak tanımlar. Pek çok canlı için ortak bir kullanımı olan bu kavram yaygın olarak insan bedeni ekseninde yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda insan bedeni resim sanatının en güçlü malzemelerinden biri olmuştur.

Bedenin sanatın malzemesi oluşu önemli bir kavramdır. Başlangıçtan günümüze kadar sanatçılardaki beden algısı toplumsalın ve muktedirin bakış açılarına göre gelişim

ve değişimlere uğramıştır. Toplumların bedene yüklediği anlam, bedenın dönemsel gelişimi ile doğru orantılı olmuştur. Eski Yunan'ın kusursuz ölçülerde değerlendirdiği kadın bedeni daha sonraları batı resminde ölçüden ziyade beyazlık ve pürüzsüz olma açısından değerlendirilmiştir. Çoğunlukla kadın bedeni ekseninde yoğunlaşan bu sanatsal olgular zaman zaman güçlü ve kaslı erkek bedenleri ile de karşımıza çıkmaktadır. Bedenin sanat malzemesi olması için çoğunlukla pürüzsüz, kusursuz, lekesiz, sağlıklı, eksiksiz yani bütünlüğü bakımından tam olması gerekmektedir. Aydınlanmayla ortaya çıkan modernlik süreci akılcı bir dünya modeli yaratmıştır. Gerçekleşen bu akılcı yaklaşım ile bedeni yorumlamak sanatçının kendi iç dünyasıyla doğru orantı göstermektedir. Sanatta bireyselliğin öncelendiği bu süreçte her sanatçı kendi iç dünyasının devinim ve dışavurumunu tamamen içsellığe dayandırarak gerçekleştirmiştir. Sanatçılardaki devinim, zaman zaman depresyon ve hezeyanlarının sanat eserlerine yansımaya sebebiyet vermiştir.

Sanat eserlerinde beden ve zihin kavramlarının birlikte işlendiği fakat bir düalite içerdiği görülecektir. Düşünce tarihinde beden ve zihin arasında bir ayırım olduğu görülmektedir. Bu kavramlar felsefenin temel konularındandır. Batı felsefesinde bu kavramlara yüklenen anlamlar günümüz beden olgusunun anlaşılmasına ve sanat eserlerine yansıtılmasına katkılar sunmaktadır. Tarihte bedene yüklenen anlamlar, içinde buldukları dönemin sanat anlayışına paralel olarak değişim göstermiştir. Burada anlam salt bedene yüklendiğinde eksik bir açıklama olacaktır, çünkü beden sadece anlamsal olarak değil aslında var olan biçimselliğine yüklenen anlam ile bir bütünlüğe kavuşacaktır.

Gerçekleşen bu düşünsel ve dogmatik gelişmeler bilimin de etkisiyle, sanatçıların dünya görüşünü etkilemiş ve kadın bedeninin farklı biçimlerde yorumlanmasına sebep olmuştur. Aynı zamanda sanatın malzemesi (nesnesi-metası) olma rolünü de üstlenmiştir. Rönesansla birlikte bireyselliğin öncelenmesi sanatçının “özne” konumuna gelmesi olarak açıklanabilir. Sanatçıda özgünlük olarak yorumlanan bu yaklaşım modern dönemde de devam etmiştir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısına geldiğinde ise bu yaklaşım yerini sanatçının kendi bedenini sanatın malzemesi olarak kullanmasına bırakmıştır. Burada kastedilen beden performansları ve buna zemin hazırlayan feminist yaklaşımlar olmuştur. Çünkü kadını cinsel ve görsel haz uyandıran bir obje olarak görmekten rahatsızlık duyan feminist kesim bu olguya kendi bedenlerini sanat platformlarında kullanarak tepki vermeye çalışmışlardır. Böylelikle sanata malzeme olan kadın bedenini, erkek egemen kültüre hitap eden güzel ve seksi kadın olgularından uzaklaştırarak daha yalın ve gerçekçi halleriyle sergileyerek toplumsal bir mesaj vermeyi amaçlamışlardır.

Sanatta Kadın

Sanat olgusu işlevsellik bakımından bir amaç barındırmalıdır. Bu amaç doğrultusunda oluşturulan bir manifestoya yani özünün detaylı bir şekilde anlatılacağı bir hikâyeye ihtiyaç duyar. Sanat eserini oluşturan sanatçının, iç dünyasındaki dinamikler ancak görsel yorumlamalar yapılarak anlaşılabilir. Bunun dışında, sanata konu olmuş kadın bedeni özel bir üslup gerektirmeksizin salt varlığı ile gündem olmayı başarmaktadır. Yüzyıllar boyu bu durum böyle devam etmiştir; erkek bakar, kadın bakılır. Sanat yaratımları içinde o bir teşhir nesnesidir. “Avrupa yağlıboya resim geleneğinin bir türünde kadın hiç durmadan yinelenip duran en önemli konudur. Bu tür, çıplak kadın resmidir. Avrupa geleneğindeki çıplak kadın resimlerinde kadınların seyirlik nesnelere

olarak görülüp değerlendirilmelerinde geçerli olan ölçü ve töreleri bulabiliriz” (Berger vd., 2005, s. 47).

Kadın bedenini görsel bir platformda görmek ise, kadınlar açısından hem izleyici hem de izlenen kadın olma özelliği ile erkek izleyiciden keskin çizgilerle ayrılır. Kendi bedenini sanatın nesnesi olarak kullanan kadın sanatçılar ise, geçmişin iki boyutlu tuvallerine sadece bakmakla yetinmeyip burada aktif olarak sanatın içerisine girmekte ve sanatın bir parçası olmaktadır. Sanatın içerisine dâhil olan sanatçı ve izleyici kadın, gerçekleştirdikleri performanslarda direkt bedenlerini kullanmaktadırlar. Burada gönüllü bir beden teşhiri söz konusudur. Bunun amacı ise kadının bakılası ve kullanılası bir bedenden ibaret olmadığını tepkisel bir dille ifade etmektir.

Bu noktada gözden kaçırılan ayrıntı ise şudur; amaç kadın bedenini teşhir nesnesi olmaktan çıkarıp bambaşka tepkisel anlamlar yüklemektir fakat bakan erkek için bunun bir önemi yoktur. O'nun açısından bakılan varlık yine kadın bedenidir. Özgürlük ve feminist yaklaşımlar adı altında kendi istekleri ile soyunan özgür ruhlu kadınlara bakarken bulurlar kendilerini. Hatta bu hırçın ve aykırı duruş belki de daha cazip hale gelmelerine ve eril kesimin bakma isteğinin artmasına neden olabilir.

1960'larda gerçekleşen toplumsal, sosyo-ekonomik, teknolojik ve bilimsel gelişmeler gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda yenilenme-özgürleşme gibi kavramlar ışığında sanatta cinselliğin ön plana çıkmasına kapı aralamıştır. Bu dönemde beden, sanatın birincil malzemesi olmuş ve eylemsellik olgusu ile durağan sanat olmaktan çıkarak hareketli sanat haline gelmiştir. Gerçekleşen bu yeni oluşum beraberinde pek çok sanat akımının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. 'Fluxus', 'Happening' olarak adlandırılan bu akımlar dönemin 'Avangard Sanat' anlayışından etkileşim göstererek ortaya çıkmışlardır. Bedenin sanatın ana malzemesi olduğu bu sanat akımları, gündemde önemli bir yer kaplarken sahip olduğu dinamikleri uzun soluklu taşıyabilmiştir. Bunların dışında Fransız ressam Yves Klein yarattığı mavi renk ile, çıplak modellerin bedenlerini boyamış ve onları boş tuvaler üzerinde yürüterek, yuvarlanmalarını sağlayarak yüzeye temas ettirdiği performanslar üretmeye başlamıştır.

“Yves Klein’i çıplak kadın bedenleriyle resim yapmaya iten, bedenın erotizmından çok, sanatçının doğaya olan arzusu olabilir. Klein, doğaya duyduğu bu ilgiyi, doğrudan tuvalerin üstüne ateş tutarak yarattığı “Fire Paintings” serisi gibi pek çok çalışmasında göstermiştir. Çıplak bedenlerin resmini bakarak yapmak yerine; tuvaleri, bedenleri kullanarak boyamasının arkasında ise, doğayı doğa tarafından resme aktarma güdüsü yatıyor olabilir. Bir ressamın çıplak bir bedenın resmini yapmasıyla, çıplak bir bedenın doğrudan tuval üzerine dokunarak kendi şeklini ve dokusunu aktarması arasında fark vardır. (...) Nasıl insanın çıplak bedeni doğalsa, işlenmemiş ve özel olarak değiştirilmemiş bir doğa oluşumu da, doğanın çıplak bedenidir. “Antropometries”de olduğu gibi, “Cosmogonies” serisinde de Klein, yalnızca bir aktarıcı rolündedir. Doğanın, kendisini resmetmesine izin verir. Böylece resmin öznesi, aynı zamanda resmin fırçası olarak var olur” (Daneel,2017).

1960 sonrası ortaya çıkan sanat yaklaşımları, biçimciliğe bir tepki olmanın yanı sıra, öncesinde gerçekleşen pek çok sanatsal oluşumları irdeleyerek, alternatif sanat malzemeleri ve yöntemleri sunmuşlardır. Bu bağlamda şekillenen yeni oluşumlar sanatçının ve izleyicinin rolünü yeniden biçimlendirmiş olup sanatın ve sanat yapıtının tanımını genişletmiştir. Disiplinlerarası pek çok yaklaşımı bünyesinde barındıran bu sanatsal oluşumlar fonetik, plastik ve görsel sanatları kapsamaktadır. Gerçekleşen bu sanatsal gelişmeler ile sanatçıların eserlerinde yer verdiği bu bedensel merkezli olgular sanatta kadın bedeni konusunun kavranması açısından yararlı olacaktır.

Sanatta Cinsel Bir Meta Olarak Kadın Bedeni Olgusu ile İlgili Örnek Çalışmalar

Araştırma konusu incelenirken, önde gelen resim sanatçılarından birkaçına değinmek yararlı olacaktır. Bu sanatçılar, güncel toplumsal gerçeklikleri tüm çıplaklığıyla sanat üzerinden yansıtmaktadırlar. Yeni sanatsal üsluplar ışığında imgelerini sanata dâhil ederler. Çoğunluğunu erkek sanatçıların oluşturduğu bu grupta sanatsal arayışların yanı sıra cinsel haz duygusunun da ön plana çıktığı görülmektedir. Resim sanatında kadın imgesi eski Yunan'da güzellik ve estetik kaygısı ile başlarken Rönesans'da yerini dinsel kadın tasvirlerine bırakmasının ardından Romatizm ve Klasizm'le birlikte cinsel haz objesi olarak yer almaya başlar. Modernizmle birlikte kadının bedeninin verdiği mesaj farklılaşırken günümüz sanatında metalaşarak tamamen cinsel/görsel obje konumuna geçmiştir. Tüm bu etkiler ve oluşumlar ışığında kadın bedeninin sanatta cinsel bir meta olarak kullanıldığı görülecektir.

Tiziano Vecellio (1488-1576), Urbino Venüsü

Urbino Venüsü, İtalyan ressam Tiziano'nun 1534'te başlayıp 1538'de bitirdiği yağlıboya eseridir (Görsel 1). Sanatçı, sarayda bir oda olduğu anlaşılan mekânda çıplak halde uzanmış bir kadın figürü tasvir etmiştir. “Venüs dokunulmaz, yüce bir tanrıça olmaktan çok, cinsel çağrışımlar içeren ifadesiyle genç bir kadındır. Davetkâr bakışları izleyici ile doğrudan bir iletişim kurmakta ve böylece aradaki mesafeyi azaltmaktadır” (Kara, 2019, s.5). Resmedilen kadın, resmin ön-orta kısmına konumlandırılarak dikkati doğrudan üzerine çekmektedir. İzleyici ile göz teması kuran kadın, aslında izlenildiğinin farkında olduğunu göstermeye çalışmaktadır.

Görsel 1. Tiziano, Urbino Venüsü, 119x165 cm., T.Ü.Y.B., 1534, Floransa/ Uffizi Galerisi

Kaynak: (<https://www.wga.hu/art/t/tiziano/08/08urbin.jpg>)

Pürüzsüz ve yumuşak tensel hatlarla resmedilen figür dönemin güzellik anlayışını ifade ettiği gibi nü halde resmedilişi ise kadın bedeninin seyirlik bir nesne olduğunu göstermektedir. Kadının ayakucunda resmedilen yavru köpek ise sahibine sadakat gösteren kadını temsil etmektedir. “Bu sadakat göstergesi de tutkuyla bağlılığı ve evliliği sembolize etmektedir” (Kaminski,1998: 63).

Diego Velazquez (1599 – 1660), Aynadaki Venüs

Resim (Görsel 2), İspanyol ressam Diego Velazquez'in eseridir. Ressam, bu çalışmasında tanrıça Venüs'ü erotik bir pozda betimlemiştir.

“Aşk tanrıçası Venüs yatağında tembelce uzanmaktadır, vücudunun kıvrımı gösterişli saten kumaşın kıvrımlarında yankılanmaktadır. Pürüzsüz teninin inci tonları, perde ve çarşafların zengin renkleri ve canlı fırça darbeleriyle tezat oluşturmaktadır. Bu, Velázquez'in hayatta kalan tek çıplak kadın ve en ünlü eserlerinden biridir” (artuk.org).

Bu dönemde çoğunlukla çıplak kadın bedenleri resmedilmekteydi. “Çünkü çıplak kadına bakmaktan zevk duyuluyordu” (Berger vd., 2005, s.51). Resmedilen kadının eline ise ayna verilmekteydi ya da karşısına konulan bir aynadan kendine bakması sağlanmaktaydı.

Görsel 2. Diego Velazquez, Aynadaki Venüs, 122 x 177 cm., T.Ü.Y.B., 1647, National Gallery, Londra

Kaynak: (https://www.turkcebilgi.com/aynadaki_ven%C3%BCs)

“... ve resme ‘Kendine Hayranlık’ deniyordu. Böylece çıplaklığı zevk için resme geçirilen kadın ahlak açısından suçlanıyordu. Oysa aynanın gerçek işlevi çok daha başkaydı. Ayna, kadının kendisini her şeyden önce ve her şeyden çok seyirlik bir şey olarak gördüğünü anlatmak için konuluyordu resme” (Berger vd., 2005, s.51).

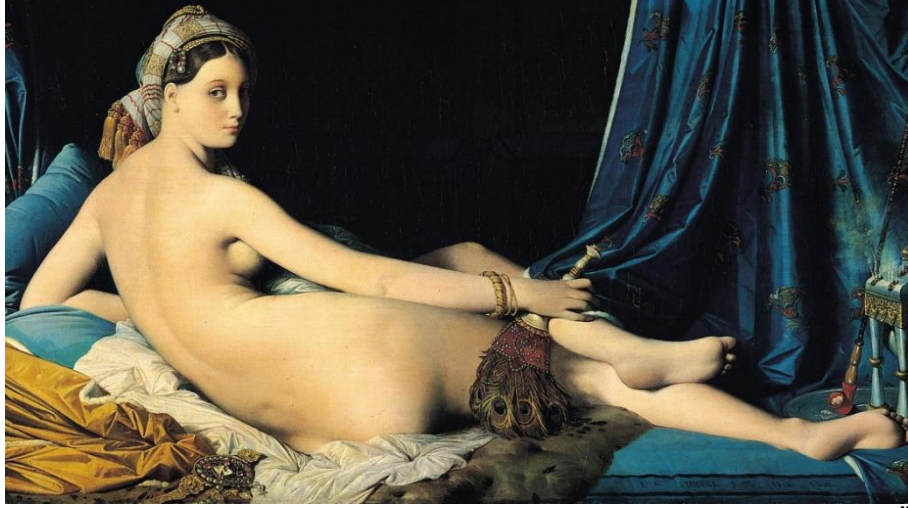
Velazquez de bu bakış açısı ile eserinde ayna imgesine yer vermiş ve kadın figürünü resmin tam ortasına, dikkatleri tamamen üzerine çekecek şekilde yerleştirmiştir.

“Venüs'ün yüzü, Aşk Tanrısı olan oğlu Cupid'in tuttuğu aynada yansıtılıyor, ancak yansıması bulanık ve onun gerçekte kim olduğunu göremiyoruz. Belki de Velázquez, kadın güzelliğinin kişileştirilmesi olan Venüs'ün tanımlanabilir bir kişi olmadığından emin olmak istiyordu; hatlarını hayal gücümüzle 'tamamlamak' zorundayız. Cupid'in yüzü ve uzak bacağı çok gevşek bir şekilde boyanmış ve neredeyse bitmemiş görünüyor: Velázquez, dikkatimizi Venüs'e odaklamak için kasıtlı olarak kabataslak bir stil kullandığı düşünülmektedir” (artuk.org).

Jean Auguste Dominique Ingres (1780-1867), Büyük Odalık

1814 yılında Jean Auguste Dominique Ingres tarafından yapılan yağlıboya tabloda (Görsel 3) bir cariye veya odalık adı verilen kadın figürü betimlenmiştir. Oryantalist akımın izlerini taşıyan eser ilk sergilendiğinde oldukça dikkat çekmiştir çünkü resimdeki cariye anatomik gerçekçilikten uzak çizilmiştir. “Ingres’in eseri biçimsel olarak, uzanan

Venüs geleneğini takip etmektedir. Sanatçı Velazquez'in Aynalı Venüs'ünde olduğu gibi modelini sırtından göstermek suretiyle izleyici ile arasına bir mesafe koymuştur. Öte yandan Ingres burada figürün anatomisini alabildiğine zorlamıştır” (Uzunoğlu, 2018, s.4).

Görsel 3. Jean Auguste Dominique Ingres, Büyük Odalık, 91 x 162 cm., T.Ü.Y.B., 1814, Louvre Müzesi, Paris.

Kaynak: (<https://artincontext.org/la-grande-odalisque-by-jean-auguste-dominique-ingres/>).

Cariyelerin asıl görevi sultanların bedensel zevklerini tatmin etmek olduğu için ressamın kadının leğen bölgesinde yarattığı bozukluğun sebebinin bu çarpıklığa gönderme olabileceğine inanılmaktadır. “Resim, Ingres'in ideal güzellik anlayışının merkezinde yer alıyordu ve etkisi, uzun ömürlülüğüyle destekleniyordu: Ingres, bunun gibi nü resimleri yapmaya 1860'ların sonlarına kadar devam etti” (metmuseum.org).

Edouard Manet (1832-1883), Olympia

Fransız ressam Edouard Manet 'Olympia' adlı eserini (Görsel 4) 1863 yılında tamamlamıştır.

Görsel 4. Edouard Manet, Olympia, 130,5 x190 cm. T.Ü.Y.B., 1863, Orsay Müzesi, Paris.

Kaynak: (<https://www.e-skop.com/skopbulten/manet-%E2%80%9COlympia%E2%80%9D-1863/6443>)

İlk kez 1865 yılında Paris Salonu'nda, izleyici karşısına çıkan eser, sanatçının bir diğer çalışması olan “Askerler Tarafından Hor Görülen İsa” ile birlikte sergilendiğinde oldukça büyük sansasyon yaratmıştır. İzleyiciler ve sanat eleştirmenleri tarafından resimde bir tanrıça yerine bir hayat kadınının tasvir edilmesini onaylamamışlar ve tepki göstermişlerdir. “Görüntü olarak Venüs resimlerini andıran bu eser Tiziano’nun ‘Urbino Venüsü’nü kendi üslubuna göre revize ettiği bir çalışmasıdır.” (Neret, 2003, s.21).

Manet’in Olympia’sını Tiziano’nun Urbino Venüsü ile karşılaştırılırsa geleneksel kadın bedeni olgusuna bir başkaldırı yapmayla karşı çıktığı görülmektedir. Bu da gösteriyor ki ideal kadın imgesi bozulmuş ve yirminci yüzyılın başındaki öncü resmin değişmez kadını olan yosmanın gerçekliğinden öte bir şey değildir (Berger, 2005, s.63-64).

Pablo Picasso (1881-1973), Avignonlu Kızlar

Resim sanatında oldukça güçlü etki yaratan ve aynı zamanda bir o kadar tepki toplayan eser (Görsel 5) Pablo Picasso’nun 1907’de yaptığı Avignonlu Kızlar olmuştur.

Görsel 5. Picasso, Avignonlu Kızlar, 243.9x233.7 cm., T.Ü.Y.B., 1907, Modern Sanatlar Müzesi, Newyork

Kaynak: David Spence, (2001). *Picasso*, İstanbul: Alkım Yayınevi s: 25

“1914’te Birinci Dünya Savaşı’nın başlaması ile tüm dengeleri alt üst edecek sosyal ve siyasi gelişmeler söz konusuydu fakat değişimler bunlarla sınırlı değildi. Yeni icatlar, keşifler, kültürel ve ekonomik bazı yenilikler cereyan etmeye başlamıştı” (Aydın, 2019, s.6). “Pablo Picasso resim sanatının son 500 yıldaki tüm kurallarına karşı gelen bir resim yapmıştı. Avignon’lu Genç Bayanlar tablosu dönemin buluşları kadar önemli bir etkiye sahip olacaktı” (Spence, 2001, s.2). Onun bu denli etkili olmasını sağlayan sebep ise önceki sanat üsluplarındaki şehvet uyandıran çekici kadın bedenlerinden ziyade keskin ve sert hatlarla oluşturulmuş kadın figürleri barındırmasıdır. Bedende uygulanan bu yeni üslup gelmekte olan kübizmin habercisi ve temsilcisi niteliğindedir.

Avignon genelevinde çalışan hayat kadınlarını konu edindiği bu yapıt dönemin dindar geçinen kesiminin kadın bedeni üzerinden ne kadar da zıt davranışlar gösterdiğini ispatlamaktadır. Kadın bedenindeki deformasyonlar ve soluk-mutsuz yüz ifadeleri ise erkekler tarafından kullanılmanın verdiği bıkkınlığı simgelemektedir. Bu bağlamda bakıldığında geçmişin çekici kadın figürü modern sanata giriş sürecinde formalist değişikliğe uğramasıyla birlikte anlamsal değişikliğe de adım atmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Arkaik insan formundan günümüze değin cereyan eden yönelimlerle kadın bedeninin sanatsal üretim sürecine güçlü bir şekilde nüfuz edişi bu çalışmanın temel konularından biri olmuştur. Kadın bedeni olgusunun cinsellik içeren metaya dönüşmesi batı merkezli bir değişim ve gelişimle mümkün olmuştur. Yerel toplumlarda ise bu etki daha ileri tarihlerde görülmeye başlanmıştır. Kadın bedeni hem görsel açıdan izleyiciye haz vermesi noktasında hem de akılcılık ilkesinden yola çıkılarak madde ve ruh (beden ve akıl) düalitesi ile karşımıza çıkmaktadır. Bedenin (performatif beden) sanat sürecine katılması ise feminist sanat bakış açıları ile ortaya çıkmaktadır. Öncelikle bir baş kaldırı-bir tepki olarak başlayan bu feminist süreç zamanla yerini avangart yaklaşımın kavramsal niteliği ile yoğurarak bedende anlamsallığı yansıtma ilkesine bırakmıştır. Burada beden bir görsel haz uyandırma rolünden sıyrılarak kavramları anlamlandırma dili olma özelliği taşımaktadır.

Genel anlamda ise kadın bedeni hem geçmişte hem de günümüz dünyasında sanatta bir cinsel meta olarak değerlendirilmekte ve pek çok alanda karşımıza çıkmaktadır. Reklamlar, billboardlar, afişler hatta el broşürlerinde bile çıplak kadın bedeni üzerinden teşhir nesnesi olma özelliği kullanılarak satışı artırma girişimleri sergilenmektedir. Bu sebeple araba lastiği reklamlarından, tatil reklamlarına kadar pek çok alanda şekil değiştirerek eril bakışa hitap edecek şekilde karşımıza çıkmaktadır. Önceki bölümde bahsedilen birkaç eser ise her dönemde kadın bedeninin bir cinsel meta olarak resmedildiğini göstermektedir.

Etik İlkeler

Bu araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Çalışmada Kastamonu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Resim Bölümü doktora öğrencisi Kader Aydın Özel birinci yazar olarak metni yazmış, ikinci yazar olan Kastamonu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Resim Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Serkan İlden ise gerekli kontrolleri ve düzenlemeleri yaparak yayınlanmasına hazır hale getirmiştir.

Çatışma Beyanı

Bu makalenin yazarı tarafından herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması belirtilmemiştir.

KAYNAKÇA

Aydın, K. ve Karakelle, A. (2019). Modern sanat sürecinde kadın imgesinin resimsel ve toplumsal açıdan incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66). <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3599>

Berger, J. vd. (2005). *Görme Biçimleri*. Metis Yayınları.

- Daneel, A. (2017). Yves Klein Mavisi. <https://www.artkolik.net/>
- Kaminski, M. (1998). Titian. *Könemann Verlagsgesellschaft mbH*, Cologne,
- Kara, E. (2019). Giorgione, Tiziano, Manet: Üç sanatçı, üç Venüs. *Rating Academy Journal of Arts*, 2(1). <http://dx.doi.org/10.31566/arts.2.003>
- Muraz, Ö. ve Dokak, H. (2019). Çağdaş sanatta sanat nesnesi olarak beden. *Fine Arts (NWSAFA)*, 14(2), 136-144. <http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2019.14.2.D0232>.
- Neret. G. (2003). *Manet*, Taschen GmbH, Köln.
- Spence, D. (2001). *Picasso*. Alkım Yayınevi
- Uzunoğlu, M. (2018). Batı resminde doğu imgesinin oluşmasına aracılık eden kadın temsilleri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 18(21). 223-242. <http://dx.doi.org/10.18603/sanatvetasarim.435670>

İnternet Kaynaklar

- <https://www.tdk.gov.tr/?s=beden> (Erişim Tarihi: 20.12.2022)
- <https://artuk.org/discover/artworks/the-toilet-of-venus-the-rokeby-venus-115869> (Erişim Tarihi: 27.12.2022)
- <https://www.artsheaven.com/painting/artists/m/edouard-manet/olympia/> (Erişim:30.12.2022)
- <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/459106> (Erişim:02.01.2023)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The purpose of this research is to explain and interpret how the female body, which we encounter in daily life as well as in many fields of art, is a powerful artistic image, its causes and stylistic reflections. What is the place and importance of the female image in painting? Which works are examples of the use of the female body as a sexual commodity in painting?

It is thought that evaluating the female body practices that have been taking place since the beginning of art in the light of certain works is important in terms of shedding light on the point of understanding the phenomenon of women in the art of painting. The method of this research is the scanning model. In the research, available sources on the phenomenon of the female body as a sexual commodity in art as a concept were scanned, and the titles such as the art process, the female body and the sexual commodity were analyzed and the data obtained were interpreted in line with the purpose of the research, and it was tried to reach a conclusion. While doing all this, examinations and evaluations were made on the main works of important artists in the process of renaissance, classicism and modern art.

Methodology

In the context of painting, qualitative interpretations and artistic criticisms were made on the works of Tiziano Vecellio: Urbino Venus, Diego Velazquez: Venus in the Mirror, Jean Auguste Dominique Ingres: The Grande Odalisque, Edouard Manet: Olympia, Pablo Picasso: Les Demoiselles d'Avignon.

Results and Conclusions

The strong penetration of the female body into the artistic production process, together with the currents from the archaic human form to the present, has been one of the main subjects of this study. The transformation of the female body phenomenon into a sexual commodity has been possible with a western-centered change and development. In local societies, this effect started to be seen in later dates. The female body appears before us with the duality of matter and spirit (body and mind), both visually pleasing to the viewer and starting from the principle of rationality. The participation of the body (performative body) in the art process emerges with the perspectives of feminist art. First of all, this feminist process, which started as a rebellion-reaction, left its place to the principle of reflecting semantics to the body by kneading with the conceptual quality of the avant-garde approach. Here, the body gets rid of the role of arousing visual pleasure and has the feature of being the language of making sense of the concepts.

In general, the female body is considered as a sexual commodity in art both in the past and today, and it appears in many fields. Attempts to increase sales are exhibited in advertisements, billboards, posters and even brochures by using the object of display through the naked female body. For this reason, it appeals to the masculine point of view by changing its shape by appearing in many areas from automobile tire advertisements to holiday advertisements. The few works mentioned in the previous section show that the female body was depicted as a sexual commodity in every period.